

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН З ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ВПРОВАДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗНАНЬ НА КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

К. М. Кащук, асистент

Житомирський національний агроекологічний університет

Постановка проблеми. Для підвищення ефективності трансферу технологій в системі НААН України сформовано мережу регіональних науково-інноваційних центрів і дослідних господарств,

організовано відділи інтелектуальної власності та маркетингу інновацій в науково-дослідних установах, а також освоєно ліцензійні схеми передачі наукових розробок. В окремих установах мережі НААН створено госпрозрахункові структури трансферу інновацій (торгові доми, агромагазини). Проте ці заходи у напрямі формування розвинутої інфраструктури ринку агроінновацій не вирішили проблеми капіталізації результатів наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні засади розвитку системи кооперативних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва розглянуто у працях В. В. Зіновчука, О. В. Крисального, М. І. Кісіля, Г. М. Підлісецького, П. Т. Саблука та інших. Названі науковці зробили суттєвий вклад у становлення та розбудову аграрного ринку на засадах кооперації. Проте питання, що стосуються формування ефективних кооперативних відносин у сфері «наука-виробництво», є недостатньо вивченим та потребують подальшого дослідження і вирішення.

Мета та методика досліджень. Метою дослідження є вивчення досвіду створення систем впровадження сільськогосподарських знань на кооперативних засадах. Методологічною і теоретичною основою дослідження є системний підхід до вивчення фундаментальних положень економічної теорії, а також надбань аграрної науки з проблем кооперації сільськогосподарських підприємств. У процесі дослідження використовувалися такі методи: абстрактно-логічний – при формулюванні висновків; аналізу і синтезу – при вивченні схем фінансування науково-інноваційної діяльності товаровиробників; монографічний – при аналізі розвитку форм науково-виробничої кооперації окремих країн.

Результати досліджень. Основними видами сучасної кооперації є споживча, збутова, виробнича, кредитна, промислова, сільськогосподарська та науково-виробнича, що проявляється у формі технопаркових структур. Наразі вони є найпоширенішою формою співробітництва на договірній основі наукових установ, вищих навчальних закладів, комерційних, консалтингових та інформаційних фірм з метою отримання інноваційного продукту. У розвинутих країнах ще в 70-80-ті рр. активно поширювалися різні форми спільного проведення науково-дослідних робіт у сільськогосподарському виробництві, що стало стимулом для розвитку науково-виробничої кооперації.

Зокрема, у США структура кооперативної служби впровадження (КСВ) організаційно має три рівні. Перший рівень (федеральний) представляє Кооперативна служба досліджень, освіти і

впровадження при Міністерстві сільського господарства. Через неї між штатами розподіляються кошти КСВ, які надходять з федерального бюджету. Служба також здійснює розробки програм. Для реалізації тих з них, що набувають загальнонаціонального значення, федеральний бюджет виділяє кошти і спостерігає за їх витрачанням протягом усього виконавчого періоду.

Другий рівень (штату), як правило, забезпечується університетом штату. Число співробітників в організаціях, що працюють на цьому рівні, коливається у межах 50–100 чол. До роботи в КСВ на місцях в якості спеціалістів окремих галузей знань залучають також співробітників наукових установ, університетів й інших навчальних закладів, розміщених на території конкретного штату. Третій рівень КСВ, представлений офісами служби впровадження в округах. Штат кожного з них становить від 3 до 15 чоловік. Такі офіси функціонують у 3150 округах країни [5].

У Литві використовується системний підхід до кооперації науки і бізнесу на засадах державно-приватного партнерства. На рівні держави (і галузей) розроблена «Стратегія інновацій Литви 2010–2020 рр.», а також «План заходів на 2010–2013 рр. щодо здійснення стратегії інновацій Литви на 2010–2020 рр.» [3]. Консультаційну, інформаційну допомогу представляють: Литовська інноваційний центр і Агентура науки, інновацій та технологій. Литовський інноваційний центр надає консультації та інформацію з інновацій для підприємств бізнесу, наукових установ і університетів, виконуючи функції інноваційного провайдера. У якості можливих варіантів взаємодії інноваційного провайдера з сільськогосподарськими підприємствами використовуються інноваційні чеки, які призначені для заохочення кооперації науки та бізнесу та сприяють впровадженню результатів науки та їх комерціалізації. На їх основі сільськогосподарські підприємства можуть отримати допомогу з впровадження інновацій та здійснити оплату послуг наукових установ.

У Німеччині функції провайдерів між науковими установами та сільськогосподарськими підприємствами виконують різні наукові товариства та спільні дослідницькі асоціації. Провідна організаційна роль належить «Фраунгоферовського суспільству», в яке увійшли 45 дослідницьких інститутів. Їх діяльність фінансується за рахунок субсидій федерального уряду і доходів від виконання контрактних досліджень.

Головним завданням товариства є сприяння впровадженню нових технологій і виконання досліджень загальнонаціонального значення (наприклад, в галузі охорони навколишнього середовища і

енергозбереження). Для полегшення сільськогосподарським підприємствам доступу до його послуг уряд надає їм субсидії в розмірі до 40 % повної вартості замовляються НДДКР. Значну участь в організації передачі технологій приймають місцеві органи влади. Зокрема, вони вносять великий внесок у створення наукових парків та інноваційних центрів, розглядаючи цю діяльність як один з найважливіших напрямків у вирішенні проблем регіонального інноваційного розвитку.

Серед інструментів інноваційної політики, спрямованих на стимулювання кооперації сільськогосподарських підприємств та наукових організацій, можна відзначити інноваційні ваучери. Інноваційний ваучер, як документ випускається регіональною або національною організацією (зазвичай спеціально створеним фондом або агентством) і дає право на отримання певної суми грошей при виконанні обумовлених заздалегідь умов (проведення НДДКР, розробки бізнес-плану).

Найперші інноваційні ваучери, спрямовані на стимулювання сільськогосподарських підприємств до інноваційної діяльності, були розроблені і випробувані в 1997 р. в регіоні Лімбург (Нідерланди) і мали назву «дослідницькі ваучери» (research vouchers). У Європі, починаючи з 2006 р., відбулося різке зростання кількості ваучерних схем. Станом на кінець 2009 р. (за даними Європейської Комісії) у Європі зареєстровано більше 20 ваучерних схем, які отримали державну підтримку [1].

Сільськогосподарське підприємство, що захистило свою заявку та отримало інноваційний ваучер, має можливість звернутися в експертну організацію (НДІ чи університет), зазвичай із заздалегідь затвердженого списку, з проханням провести дослідження, вирішити наявну проблему або надати інформацію, необхідну для розвитку бізнесу. У підсумку, робота експертної організації оплачується ваучером, вартість якого потім виплачується агентством, яке випустило ваучер. Важливо відзначити, що сільськогосподарські підприємства самостійно приймають рішення, у співпраці з якою організацією використовувати наявний інноваційний ваучер.

Висновки. Отже, відмінною рисою інноваційної діяльності в сільському господарстві може стати перехід до механізмів, які сприяють кооперації учасників процесу просування наукових розробок, залученню в якості провайдерів організації всіх типів та рівнів, цілісному підходу до формування та здійснення сільськогосподарськими підприємствами інноваційної діяльності. Різноманітний досвід зарубіжних країн у напрямі науково-виробничої

кооперації має активно впроваджуватися і в Україні, створюючи можливості для адаптації зовнішніх високих технологій, розробки і трансферу внутрішніх технологій.

Список використаних джерел

1. Представництво Європейського Союзу в Україні. Технічна та фінансова співпраця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/tech_financial_cooperation/index_uk.htm.
2. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – 2-е вид., доп. і перероб. – К. : Логос, 2001. – 380 с.
3. Балежентис А. Модели кооперации науки и бизнеса в Литве / А. Балежентис // Кооперативні читання: 2013 рік: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Міжнародному року кооперативів (м. Житомир, 4–6 квіт. 2013 р.). – Житомир: Вид-во «ЖНАЕУ», 2013. – С. 81–87.
4. Huffman W.E. Evenson R.E. Science for Agriculture. Iowa State Press, Ames, Iowa, 1998 pp. 42–43.
5. Зубець М. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві: монографія / М. Зубець, С. Тивончук. – К. : Аграрна наука, 2004. – 192 с.